

Barcelona, 26 de novembre de 2019

 Nota de premsa IVÀLUA | Fundació Jaume Bofill

PRESENTACIÓ *QUÈ FUNCIONA EN EDUCACIÓ?* - 27 novembre 2019 / 18h / Palau Macaya
Aula Oberta | Diversificació i inclusió a l'escola: com millorar l'atenció a les diversitats d'aprenentatge

Un sistema inclusiu d'atenció a les necessitats educatives millora els resultats acadèmics, les competències socials i redueix l'abandonament de l'alumnat amb dificultats d'aprenentatge.

Perquè un sistema inclusiu com el que es vol implantar a Catalunya tingui èxit en els centres calen eines adequades de diagnòstic i monitorització de l'alumnat, coherència i continuïtat entre les mesures d'atenció a la diversitat, un professorat format i una cobertura suficient de professionals especialistes.

Mesures de diversificació curricular adreçades a alumnes amb dificultats parcials d'aprenentatge redueixen l'absentisme i l'abandonament educatiu quan preveuen accions de tutoria i reforç acadèmic, o bé tenen una orientació professionalitzadora.

Mesures com l'escolarització compartida o les unitats d'educació especial funcionen per als alumnes amb més dificultats quan s'apliquen de forma primerenca i personalitzada, i inclouen treball socioemocional.

En el marc del projecte *Què funciona en educació?*, l'Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua) i la Fundació Jaume Bofill presenten un informe que revisa els resultats de més 700 estudis que analitzen de forma rigorosa l'impacte que tenen diferents **mesures de suport a les necessitats educatives i de diversificació curricular sobre el rendiment, les competències socioemocionals i l'abandonament dels estudis**. Els resultats d'aquesta revisió –la més extensa sobre el tema feta fins ara– es presentaran en un acte al Palau Macaya el proper **27 de novembre**, a les 18h.

El CONTEXT | Educació inclusiva, educació diversificada: entre el model i la pràctica

El Decret conegut com d'escola inclusiva¹, aprovat fa tot just dos anys, es fixava com a objectiu **encabir totes les mesures i els suports d'atenció educativa en un sistema integrat que doni resposta a tot l'alumnat i cobreixi totes les etapes educatives**. Dins d'aquest sistema, per tal de planificar l'atenció a les necessitats educatives específiques, es parteix d'un model estructurat segons nivells d'intervenció, dins dels quals es troben mesures i suports de diferents intensitats:

- **Mesures universals**, per a tot alumnat. Exemples: grups cooperatius, programes d'educació socioemocional o basats en les estratègies metacognitives.
- **Mesures addicionals**, de caràcter flexible i temporal, habitualment en grups reduïts. Exemples: **aulas d'acollida** a l'educació primària i secundària, el **suport escolar personalitzat** (SEP) de primària i els **programes intensius de millora** (PIM) i els **programes de diversificació curricular** (PDC) de secundària. Previstes per al 15-20% dels alumnes.
- **Mesures intenses**, de caràcter extraordinari i sovint individualitzat, sense límit temporal, on s'atenen els alumnes amb necessitats educatives especials que no responen adequadament a les mesures i suports addicionals. Exemples: **suports intenses per a l'escolarització inclusiva** (SIEI) en el 2n cicle educació infantil i a l'ESO, els **suports intenses a l'audició i llenguatge** (SIAL) i les unitats d'escolarització compartida (UEC) a secundària. Previstes per al 5% dels alumnes.

És clar que com es dotin i s'apliquin aquests dispositius en els centres i els territoris hauria d'estar en consonància amb les **necessitats educatives** dels alumnes que s'hi escolaritzen. I aquestes necessitats responen a raons diverses (**socioeconòmiques, immigració, discapacitats** o trastorns) i són variables en la seva manifestació (àrees de coneixement o conductes) i en la seva **intensitat**.

¹ Decret 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu i Departament d'Ensenyament.

A Catalunya ens queda molt camí a recórrer per **fer realitat un sistema inclusiu** que combini de forma coherent i efectiva mesures de caràcter universal, addicional i intensius, un sistema que s'apliqui a tots els centres educatius, **ajustat a les seves necessitats i amb prou recursos financers i professionals com per fer-lo sostenible**. Mantenim, en canvi, un sistema educatiu excessivament estandarditzat i homogeneïtzant, on els dispositius de suport a la diversitat sovint es troben poc integrats en les vies i espais ordinaris.

L'evidència indica que un sistema inclusiu d'atenció a les diversitats d'aprenentatge com el que es vol implantar a Catalunya **millora les oportunitats educatives de l'alumnat amb necessitats educatives** i, en conjunt, dels centres educatius. Sabem també que els beneficis d'aquest sistema es manifesten en **reduccions dels nivells de desmotivació i abandonament** escolar, que són especialment incidents entre els col·lectius amb dificultats d'aprenentatge. Recordem que si l'any 2018 el **percentatge de joves entre 18 i 24 anys que havien abandonat l'educació tenint com a màxim el títol d'ESO era del 17,1%** (entre els més alts d'Europa), aquesta proporció s'enfilava fins al 34% entre els joves estrangers i entre els fills de famílies amb baix nivell d'estudis.

Però quines són les **claus de l'èxit d'aquests sistemes**? Quins **recursos** professionals, organitzatius i materials són necessaris per al seu desplegament? Quines característiques tenen les mesures de **diversificació curricular més efectives**? I les **mesures intensives** de suport a l'alumnat amb més dificultats d'aprenentatge? Com podem avançar a casa nostra cap a sistemes inclusius efectius i sostenibles?

El debat que aquí presentem té com a propòsit bàsic abordar aquests interrogants.

L'INFORME | “Mesures i suports d'atenció a les necessitats educatives i diversificació curricular: què funciona per a millorar els aprenentatges i reduir l'abandonament?”

Amb l'objectiu d'informar el debat sobre com fer realitat un marc d'escola inclusiva que atengui les diversitats d'aprenentatge de manera efectiva, l'**Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques (Ivàlua)** i la **Fundació Jaume Bofill** han promogut un informe que revisa els resultats de més de 700 estudis que analitzen l'impacte que tenen diferents **mesures de suport a les necessitats educatives i de diversificació curricular sobre el rendiment, les competències socioemocionals i l'abandonament dels estudis**.

Les **principals conclusions** d'aquest informe són (més detalls a l'**annex**):

- Els sistemes inclusius d'atenció a la diversitat que combinen mesures addicionals i intensives **milloren els resultats acadèmics** dels alumnes amb dificultats d'aprenentatge i **redueixen les desigualtats** respecte els alumnes sense dificultats.
- Els beneficis dels sistemes inclusius s'observen també en la millora de les **competències socials**, en les conductes i en la reducció de l'**abandonament educatiu a la secundària**.
- Els **models inclusius** d'atenció a la diversitat són **més efectius** quan:
 - Existeix coherència i continuïtat entre les mesures i dispositius universals, addicionals i específics, i quan es parteix d'un enfocament preventiu: l'èmfasi en les mesures universals i addicionals disminueix la necessitat de suports intensius.
 - Es disposa de bons sistemes de detecció i diagnòstic de necessitats i de monitoratge del progrés dels alumnes amb necessitats o discapacitat d'aprenentatge.
 - Es combinen activitats d'enriquiment curricular amb estratègies d'intervenció comportamental.
 - Es prioritza el treball individual o en grups reduïts.
 - Es programen activitats amb una durada i freqüència adequades a les necessitats detectades.
 - Es disposa d'un professorat format i una cobertura suficient de professionals especialistes.

- Es compta amb un sistema d'avaluació que se centri tant en el procés com en els resultats de les mesures d'atenció a les necessitats educatives i diversificació curricular:
- En concret, **mesures addicionals, com la diversificació curricular** adreçades a alumnes amb dificultats parcials d'aprenentatge redueixen l'absentisme i l'abandonament educatiu quan preveuen accions de tutoria i reforç acadèmic, o bé tenen una orientació professionalitzadora.
- **Mesures intenses, com l'escolarització compartida o unitats d'educació especial**, milloren les competències cognitives i conductuals de l'alumnat amb més dificultats quan s'apliquen de forma primerenca i personalitzada, duren més d'un curs escolar i inclouen treball socioemocional.

L'ACTE | Aula Oberta: Diversificació i inclusió a l'escola: com millorar l'atenció a les diversitats d'aprenentatge?

Els resultats ampliats de l'estudi d'evidències internacionals s'exposaran en l'Aula Oberta "**Diversificació i inclusió a l'escola: com millorar l'atenció a les diversitats d'aprenentatge?**", un acte públic que tindrà lloc al **Palau Macaya el proper 27 de novembre, a les 18h.**

L'acte comptarà amb una taula rodona amb la presència de **Mercè Capell**, coordinadora pedagògica de l'Institut Juan Manuel Zafra (Barcelona); **Aina Tarabini**, professora del Departament de Sociologia de la UAB; i **Maite Aymerich**, Directora general de Currículum i Personalització del Departament d'Educació.

La presentació de l'estudi anirà a càrrec del seu autor, **Gerard Ferrer-Esteban**, investigador Marie Curie de la UAB. També s'hi presentaran les conclusions d'un **seminari de treball de 30 persones expertes** –equips directius i docents de centres, administració educativa i experts universitaris– al voltant de com aquestes evidències s'haurien de llegir i traslladar al nostre context. **Imma Adell**, de l'Àrea d'Orientació i Educació Inclusiva del Consorci d'Educació de Barcelona, serà l'encarregada de fer aquesta contextualització.

En el debat es plantejaran preguntes clau al voltant de la inclusió, la diversificació curricular i altres mesures de suport a les necessitats educatives específiques:

- **Quines són les claus de l'èxit dels sistemes inclusius d'atenció a les necessitats educatives?**
- **Quins recursos professionals, organitzatius i materials són necessaris per al seu desplegament?**
- **Quines característiques tenen les mesures de diversificació curricular més efectives? I les mesures intensives de suport a l'alumnat amb més dificultats d'aprenentatge?**
- **Com podem avançar a casa nostra cap a sistemes inclusius efectius i sostenibles?**

Projecte Què funciona en educació?

Aula Oberta | Diversificació i inclusió a l'escola: com millorar l'atenció a les diversitats d'aprenentatge?

Data: Dimecres 27 de novembre de 2019, 18h

Lloc: Palau Macaya (Sala d'actes). Passeig de Sant Joan, 108, 08037 Barcelona.

Programa de l'acte i inscripcions gratuïtes:

<https://www.fbofill.cat/agenda/diversificacio-i-inclusio-lescola>

- **Benvinguda:** Marc Balaguer, director executiu d'Ivàlua, i Ismael Palacín, director de la Fundació Jaume Bofill.
- **Presentació de l'informe** *Mesures i suports d'atenció a les necessitats educatives i diversificació curricular: què funciona per a millorar els aprenentatges i reduir l'abandonament?*, a càrrec de Gerard Ferrer-Esteban, investigador Marie Curie de la UAB.
- **Aterratge de les evidències al context català**, a càrrec d'Imma Adell, Àrea d'Orientació i Educació Inclusiva del Consorci d'Educació de Barcelona.
- **Taula rodona** amb la participació de:
 - **Mercè Capell**, coordinadora pedagògica de l'Institut Juan Manuel Zafra (Barcelona).
 - **Aina Tarabini**, professora del Departament de Sociologia de la UAB.
 - **Maite Aymerich**, Directora general de Currículum i Personalització del Departament d'Educació.

El debat es podrà seguir **en directe per streaming** a través del web <http://www.fbofill.cat>

Inscripcions a l' streaming: <https://www.fbofill.cat/agenda/aprenent-projectes-estrategies-i-programes-que-funcionen>

Participació a Twitter: #EduEvidències @ivalua_cat @FundacióBofill

Projecte Què funciona en educació?

El projecte **Què funciona en educació?**, promogut per Ivàlua i la Fundació Bofill té per objectiu revisar les evidències generades per la recerca rigorosa al voltant de les polítiques i els programes que milloren els aprenentatges, per tal d'informar el disseny de les polítiques educatives.

- En primer lloc, recollir evidències del que funciona en alguns àmbits clau de la **política educativa**; per a fer-ho, es publiquen revisions anuals de l'evidència al voltant de quatre temes clau.
- En segon lloc, informar les polítiques educatives; es programen un cicle de **seminaris** amb actors responsables del disseny d'intervencions, per contextualitzar les troballes i debatre al voltant de les seves implicacions en el context català.
- Finalment, el projecte vol estendre a la **comunitat educativa** la necessitat de fonamentar les pràctiques i les polítiques en l'evidència ja existent sobre el que funciona, així com promoure la incorporació d'aquests aprenentatges en les estratègies dels actors.

Més informació del projecte:

<http://www.ivalua.cat/generic/static.aspx?id=2989>

<http://www.fbofill.cat/projectes/que-funciona-en-educacio-evidencies-la-millora-educativa>

Els organitzadors

L'**Institut Català d'Avaluació de Polítiques Públiques, Ivàlua**, és un consorci participat per la Generalitat de Catalunya, la Diputació de Barcelona i la Universitat Pompeu Fabra. La missió d'Ivàlua és promoure l'avaluació de polítiques públiques a Catalunya, com a eina de millora de l'acció de govern i de rendiment de comptes democràtic.

En el marc d'aquesta missió, Ivàlua té entre les seves finalitats la col·laboració amb les administracions públiques i entitats de caràcter social per a desenvolupar activitats d'**avaluació**, per **promoure l'ús efectiu dels resultats de l'avaluació** per part de les autoritats competents i per fer **difusió dels resultats** de l'avaluació al conjunt de la societat.

La **Fundació Jaume Bofill** és una fundació cultural privada creada l'any 1969. Des d'aleshores, les actuacions que duu a terme promouen el coneixement de la societat catalana, el debat de les noves idees i propostes per avançar cap a una major justícia social, i l'actuació de persones i col·lectius diversos que també busquin la transformació i el canvi social. Des de l'any 2009, la Fundació Jaume Bofill centra el conjunt de la seva activitat com a un *Think-and-Do tank* al voltant de l'educació i el seu context social, **impulsen iniciatives, recerques i debats per transformar l'educació a Catalunya**.

DADES DE CONTACTE

Premsa i comunicació:

Ivàlua: Jordi Miras Llopart – 93 554 53 00 – jordi.miras@ivalua.cat

Fundació Jaume Bofill: Miquel Àngel Alegre – 93 458 87 00 - malegre@fbofill.cat

Contacte per concertar entrevistes o demanar materials complementaris.

Projecte *Què funciona en educació?*

Ivàlua: Jordi Sanz – 93 554 53 00 – jordi.sanz@ivalua.cat

Fundació Jaume Bofill: Miquel Àngel Alegre – 93 458 87 00 - malegre@fbofill.cat

MATERIALS COMPLEMENTARIS

Programa: <https://www.fbofill.cat/agenda/diversificacio-i-inclusio-lescola>

Web Ivàlua: www.ivalua.cat

Web Fundació Jaume Bofill: www.fbofill.cat

PRESENTACIÓ EN DIRECTE

Seguiment a Twitter: [#EduEvidències](https://twitter.com/EduEvidències).

Seguiment per streaming: <http://www.fbofill.cat>

Annex: PRINCIPALS RESULTATS

Informe: *Diversificació i inclusió a l'escola: com millorar l'atenció a les diversitats d'aprenentatge?*

Autor: Gerard Ferrer-Esteban, investigador Marie Curie de la UAB.

Sobre l'estudi

- ✓ **Revisió sistemàtica** (revisió de revisions i revisió d'estudis primaris) en què se sintetitzen els resultats de **15 revisions i metanàlisis**, que cobreixen més de **700 estudis** sobre els efectes dels **programes d'atenció a les necessitats educatives i de diversificació curricular**. L'impacte es refereix a les **competències acadèmiques** dels estudiants (comprensió lectora i matemàtiques), així com a la **prevenció de l'abandonament escolar**.

Programes i intervencions analitzades

- ✓ Aquesta revisió se centra en les **mesures i els suports d'intensitat variable** segons les necessitats d'aprenentatge de l'alumnat amb dificultats i/o discapacitats d'aprenentatge. La revisió se centra en **dos tipus de mesures, les addicionals i les intensives**, les quals es tradueixen en actuacions de diversificació curricular on es preveuen múltiples estratègies didàctiques i metodològiques, però difereixen de forma substancial quant a la intensitat, el disseny, el perfil dels participants i els professionals de suport.

Quin impacte tenen les mesures i els suports d'atenció a les necessitats educatives de l'alumnat?

Afavoreixen les competències acadèmiques i la dimensió social i comportamental?

- ✓ **Efecte global positiu en el foment de les competències acadèmiques:**
 - Les mesures addicionals mostren un impacte alt (global i específic).
 - Impacte positiu (intervencions llargues, individuals o amb grups molt reduïts).
- ✓ **Efectius a l'hora de reduir les diferències entre l'alumnat amb dificultats i/o discapacitats d'aprenentatge i l'alumnat sense dificultats, si bé no les anul·len.**
- ✓ Efecte significatiu en la **dimensió comportamental** (especialment, universals i addicionals):
 - Augment del **compromís i la participació**.
 - Foment de les **habilitats socials**.
 - Reducció dels **comportaments agressius i disruptius**.

Redueixen l'abandonament escolar a secundària?

- ✓ Els **sistemes de suport segons la intensitat d'intervenció poden ser un bon marc per donar una resposta efectiva i eficient als estudiants en risc d'abandonament**

- ✓ **Mesures addicionals:** impacte positiu en la reducció de l'absentisme i l'abandonament escolar en programes de diversificació curricular que ofereixen (reducció 10-12%):
 - Cursos orientats a les professions (impacte alt).
 - Formació acadèmica addicional respecte del currículum (impacte moderat).
- ✓ **Mesures intensives** (alumnat amb absentisme crònic): impacte positiu.
 - Important: implementació primerenca, de caràcter preventiu.

L'efectivitat d'aquests programes dependrà de com s'implementin:

- ✓ **Intervenció primerenca:**
 - S'observa un major impacte en els graus primerencs.
 - Educació secundària: fonamental per reduir les taxes d'abandonament.
- ✓ **Durada i dosatge:**
 - **Mesures addicionals:** millor sessions curtes amb més freqüència per setmana que no pas sessions més llargues un cop per setmana.
 - **Mesures intensives:** sessions de freqüència diària, intervencions regulars i sostingudes en el temps (sense límit temporal), que s'allarguen més enllà d'un any acadèmic.
- ✓ **Grandària del grup: atenció individualitzada**
 - **Mesures intensives:** atenció individualitzada o mida molt reduïda: impacte positiu i reducció de les diferències.
 - **Mesures addicionals i intensives:** reducció dels comportaments disruptius i agressius dels estudiants.
- ✓ **Recursos de suport informàtic:**
 - Les mesures que utilitzen suport informàtic per gestionar els continguts dels programes, però també per monitorar i tutoritzar l'alumnat, tenen un impacte significatiu en el foment de les competències de l'alumnat amb dificultats d'aprenentatge.

Recomanacions

És recomanable estendre aquest tipus de pràctiques educatives a Catalunya?

- ✓ Un sistema que sigui **inclusiu** suposa un sistema on **tots els alumnes amb necessitats educatives especials s'escolaritzin en centres ordinaris** i el recurs als centres d'educació especial sigui extraordinari.
- ✓ **Encabir totes les mesures i els suports d'atenció educativa en un sistema integral** que doni resposta a tot l'alumnat i cobreixi totes les etapes educatives, i fer-ho d'una manera efectiva i eficient, és **un dels majors reptes del sistema educatiu català**.

- ✓ La revisió duta a terme demostra, fins a cert punt, que **les mesures i els suports de diferents intensitats poden contribuir-hi de forma positiva**, tant en termes de competències acadèmiques com en la prevenció de l'abandonament escolar.

Propostes

- ✓ **Coherència entre les mesures universals, addicionals i intenses**
- ✓ **Fomentar mètodes efectius de diagnòstic i seguiment dels resultats:**
 - **Eficiència:** assignacions més precises a les mesures, més bon ús del temps i dels recursos.
 - **Efectivitat:** una intervenció primerenca permet un millor foment de les competències acadèmiques, una reducció de les diferències i la prevenció de l'abandonament.
- ✓ Les **mesures de suport pel foment de les competències acadèmiques** haurien d'incorporar:
 - Programes d'ensenyament explícit, sistemàtics, estructurats i sostinguts en el temps.
 - Estratègies de gestió de la dimensió comportamental i relacional.
- ✓ Les **mesures integrals d'intervenció en l'educació secundària obligatòria per prevenir l'abandonament escolar** haurien de fomentar:
 - Marcs de col·laboració entre famílies i agents i serveis de l'entorn.
 - Caràcter preventiu i implementació sostinguda en el temps.
 - Acompanyament, supervisió i avaluació: aspectes acadèmics i comportamentals.
- ✓ **Esforz pressupostari:**
 - En les mesures universals i, en certa mesura, en les mesures addicionals, pot contribuir a limitar el nombre d'alumnes que necessitin mesures intenses.
 - En personal especialitzat per les mesures intenses: són clau les actuacions individualitzades realitzades per personal especialitzat (que sàpiga com i on actuar).
- ✓ Cal un **sistema d'avaluació de les mesures d'atenció a les necessitats educatives i diversificació curricular** que se centri en:
 - **Procés:** mètodes de **diagnòstic i monitoratge de les necessitats d'aprenentatge per millorar l'efectivitat** fent un millor ús del temps i dels recursos.
 - **Resultats:** monitorar **l'efectivitat de les mesures i de les condicions d'implementació.**